

Mikko Lahtinen **Filosofia on yhtä juhlaa!**

Monenmoiset merkki- ja muistopäivät aiheuttavat verevässä ja tulevaisuuteen tähyvässä *niin & näin* -lehden toimituskunnassa tervettä vastahankaa ja pitkästyminen kertovaa haukottelua. Hyvä niin, sillä kriittinen suhde kaikenlaiseen muodolliseen juhlisteluun ja toteemipaalujen ympärillä tanssaheluun on toki paikallaan. Toisinaan paine käy kuitenkin liian suureksi ja juhلاميeli voittaa kriittisen mielen.

Lehden oma juhlanumero (4/03), jolla kymmenes vuosikerta tuli täyteen, saatiin vielä hoideltua liikoja innostumatta, värittömästi ja kuvia kumartelematta, juhliwa Herder ja jopa renessanssiaalinen päiväsankari Giovanni Gioviano Pontani täydellisesti sivuuttaen. Olisiko sentään Adornon syntymän satavuotisuuden tiimoilta ollut jotakin...

Kaikki vielä hallinnassa. Mutta kuinka pitkään? Nyt, lehden toisen vuosikymmenen alkaessa, näyttää näet siltä, että vastus on murtumassa, hanttiin ei enää voi laittaa, kun sentään suuren Locken kuolemasta tulee 300 vuotta, ja vielä suuremman Kantin ajasta täydet 200 vuotta, ja sama aika kuluu umpeen siitäkin, kun Feuerbachin suvussa juhliittiin filosofin syntymää. Äiti varmaan jo aavisteli pojastaan merkkimiestä... Ja vielä kaupapäälle saamme 150-vuotismuistojuhlan siitä, että Schelling siirtyi ajasta ikuisuuteen elokuussa 1854. Eikä tässä vielä kaikki, sillä Petrarcan syntymähetkestä tulee heinäkuun helteillä vierähtäneeksi kokonaiset 0,7 vuosituhatta! Tätä suurta humanistia ei yksikään itseään kunnioittava lehti voi unohdtaa! Jonkinlaista helpotusta tarjoaa tieto siitä, että Danten syntymävuosi oli 1265, eikä kuolinvuosijuhlakaan, 2021, väiky uhkaavan läheisenä. Mutta mitäs sanomme siihen, että Robespierren armas äitimuori antoi poikansa maailmaan toukokuun kuudentena 1758? Ainakin ranskalaiset alkakoot jo kiiheen vilkkaa tarkistaa kantojaan tästä rakkaasta vihansa kohteesta!

Oi ja voi, kun meinasi vallon

uonhtua aikanaan niin vaikutusvaltainen Christian Wolff, jonka kuolemasta on aivan pian tasan 250 vuotta! Ja toki täällä koto-Suomessa myös Portanin kuoleman ja Runebergin syntymän kaksisataismuistot lyövät kiilansa filosofiantutkijan kodikkaan harmaaseen arkeen ja aikalaisfilosofin iankaikiseen preesens-futuuriin. Ja kun edellisistä on selvitty ja vuosiluvuksi kirjoitetaan 2005, niin juhlia on sumaksi saakka. Silloin juhlivat ainakin Schil-

»Tuskinpa suomalaisen filosofian historiaa voi kovin syvältä ymmärtää ottamatta huomioon Saksaa ja Kantia (ja varsinkaan Hegeliä!), Englantia ja Lockeaa (ja varsinkaan itävaltalaisia Wittgensteinia!) tai ylipäätään kaikkea sitä "ulkomaista", jota ilman "kotimaista" ei olisi olemassakaan, vaikka sellaisiakin on, jotka "aitosuomalaista" shovinismiaan yrittävät ympärilleen kylvää!«

ler, Sartre, Kierkegaard ja Hempel, ja vuonna 2006 edelleen Levinas, Heine, Freud, Mill ja oma Snellmanimme – puhumattakaan siitä, että Justus Lipsiuksen kuolemasta tulee 400 vuotta, ja varsinkaan siitä, että maailman filosofit kokoontuvat yhteen kunnioitukseen Nelson Goodmanin ja Kurt Gödelin syntymän satavuotisuksia!

Edellinen lista on tietenkin epä-täydellinen, mutta torsonakin osoittaa, että historia on väärällä filosofeja, jotka ansaitsevat juhiansa. Harmillista, sillä filosofisen lehden toimittamisesta ei tule yhtään mitään, jos täytyy alati olla puuhaamassa

muistonumeroa jollekin merkkihenkilölle. Tai miksi ei voisi samantien perustaa alan erikoislehteä, kuten *Kuolleet filosofit* tai lakonisemmin *Syntyneitä ja kuolleita filosofiassa* tai riemukkaasti *Filosofit juhlivat* tai *Me muistamme!?* Ei kuitenkaan *Me emme unohda*, sillä sehän kuulostaisi poliittiselta, eikä siksi sopisi filosofiselle lehdelle.

Vakavammin puhuen, kuten filosofeista tuleekin puhua, juhlavuosien noteeraamisessa on etunsakin. Kuluva vuonna ulkomaisissa alan lehdissä I. Kant tulee varmasti saamaan osakseen paitsi ylistäviä puheita ja turhia vuodatuksia, myös kriittisiä arvioita ja omaan aikaamme osuvaa päivitystä. Jotain yritämme sentään mekin täällä Euroopan pohjoisreunalla. Käsillä olevassa numerossa ei, pois se meistä, suinpäin sännätä Saksanmaalle Kantia juhlimaan tai Locken riemuitsemaan Englantiin, vaan otetaan vaarin omasta kotimaisesta filosofian historiastamme. Näin myös muistutukseksi siitä, että filosofialla on myös suomalainen historia, vieläpä sellainen, jonka kanssa nykypäivänäkin on syytä selvittää tilejään. Olkoon siis mottomme: *gnothi seauton!*, "tunne itsesi!", ja kulkekoon tie itseemme historiankin kautta! Siinä onkin haastetta kerrakseen, sillä tuskinpa suomalaisen filosofian historiaa voi kovin syvältä ymmärtää ottamatta huomioon Saksaa ja Kantia (ja varsinkaan Hegeliä!), Englantia ja Lockeaa (ja varsinkaan itävaltalaisia Wittgensteinia!) tai ylipäätään kaikkea sitä "ulkomaista", jota ilman "kotimaista" ei olisi olemassakaan, vaikka sellaisiakin on, jotka "aitosuomalaista" shovinismiaan yrittävät ympärilleen kylvää!

Niin tai näin, lehden toimitus katsoi hyväksi, että myös Ranskan ja pohjoisen Afrikan pitää päästä mukaan Suomi-numeroon: Siis La Mettrie ja Augustinus edustakoot Galliaa, Numidiaa ja samalla koko muuta ihmiskuntaa! Saksanmaa ja Englanti odottakoot kerrankin vuoroaan, sillä näillä kielillä lausuttua filosofiaahan on Suomessa jo kylliksi pajattu. Nykyään saksakin on kyllä saanut väistyä syrjään, kun eng-

lanninkielinen *angloamericanismo* jyrää käännöksissä ja alkuteksteinä – ehkei kuitenkaan filosofiassa aivan niin paljon kuin useissa erityistieteissä. Muiden kuin englanninkielisten teosten suomennokset pitävät taas huolen siitä, että Foucault luetaan suomeksi eikä englanniksi, yö- tai työpöydällä lojuu *Oleminen ja aika*, eikä *Being and Time*, ja tutkimuksen esineenä on Aristoteleen *Runousoppi*, eikä Aristoteleen *Poetics*.

Jo Snellman, jonka suureen kaksisataavuotisjuhlaan huolella valmistaudumme, huolestui siitä, että suomalaisten orientaatio oli yksipuolisesti yhteen maahan eli Saksan suuntaan. Varsinkin 1840-luvulla, kun Ranskassa kuohui muu-kin kuin shampanja ja sen historian valimoissa hehkui ja haki muotoaan takorauta ja proletaarinen mielenlaatu, Snellman kehotti suunntaamaan valppaat katset tähän trikolorin maahan. Aikaan iskevä ja siitä nouseva kritiikki olivat vaateliaan Snellmanin ehdot parhaimmalle kirjallisuudelle. Passiivinen ja puolittiedoton ajan heijastelu ei riittänyt, vaan muodon ja sisällön piti osoittaa mitä tietoisinta ja kehittyneintä ajan hallintaa. Perin vaikea oli tehtävä, mistä kertoo myös tuiman filosofin loppuun saakka varautunut suhde toverinsa, ”kansallisrunoilija” Runebergin teoksiin. Yritys oli hyvä, mutta parempiakin oli nähty.

Hyvä yritys oli myös *Suomalaisen Kirjallisuuden Seura*. Sen turmeli virkavaltaisuus. Vielä neljäkymmenluvulla jäsenmäärä kasvoi vauhdilla, maalainen kansakin otti seuraa omakseen, ranskalaisia romaaneja hankittiin suomeksi, ja suomalaisuusliike sai kiipeästi kaipaamaansa katu- tai paremminkin raittiuskottavuutta (ei siis vielä

raittiuskottavuutta, kuten pian *Kansanvalistusseuran* ja *Raittiuden Ystävien* ajan koittaessa). Mutta ymmärtämättömät keisarin vasallit hermostuivat SKS:n liiallisesta menestyksestä. Vuoden 1848 jälkeisessä reaktion vaiheessa seuran oli muutettava sääntöjään siten, ettei rahvaalla, naisilla tai keskenkasvuisilla studenteilla ollut asiaa jäsenkuntaan. Tämä oli suuri tappio, jonka seuraukset tulivat olemaan yllättävän

työstä vastasi Aleksanterin yliopiston suomen kielen lehtori K. N. Keckman. Seuraavana vuonna oli sitten jo vuorossa Lönnrotin *Kalevala*. Näistä ja muista kulttuuriteoista voimme nyt lukea Irma Sulkusen upouudesta SKS:n historian ensimmäisestä osasta (ilm. 16. maaliskuuta).

Jotta Suomen historian harrastus olisi vireää myös filosofian puolella, niin todettakoon lopuksi, että yh-

pitkäkestoiset, jopa nykypäivään ulottuvat. Tuosta alun perin *populaarista* yhteenliittymästä kehittyi pian suljettu kirjakerho, johon ei tultu sisään kuin johonkin holjaan ja liberaaliin *Svenska Litteratursällskapet i Finlandiin*. SKS:lle kävi siis vanhanaikaisesti ulkoinen pakko muuntui sisäistetyksi herruudeksi kuin itsestään.

Juhlista puheenollen, alkaneena vuonna tulee kuluneeksi täydet 170 vuotta (todellakin!) siitä, kun SKS julkaisi ensimmäisen kustanteensa, saksalais-sveitsiläisen Zschokken tavalliselle kansalle (sic!) kirjoittaman pikku teoksen *Das Goldmacherdorff* eli suomeksi houkuttelevasti *Kultala*. Käännös-

dennestätoista vuosikerrastaan alkaen *niin & näin* -lehdessä tullaan säännöllisesti nostamaan esille Suomen filosofian historiaa, ja toivon mukaan myös uusia ja uudella tavalla perusteluja näkemyksiä ja tulkintoja. Niihin voi hakea alkuvauhtia silmäilemällä lehden nettisivuille jo taannoin laitettua ja yhä kommentteja odottavaa *Suomalaisen filosofian kronikan* työversiota.

*Ne korutont' on kertomaa,
ne ota, kallis synnyinmaa!*